

Magdalena Saganek, Magdalena Płotka

Sprawozdanie z międzynarodowej konferencji naukowej "Stan badań nad filozofią polską", poświęconej prof. Wiktorowi Wąsikowi w 50. rocznicę śmierci

---

Studia Philosophiae Christianae 49/3, 152-158

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Zdaniem D. Lipskiego, historia, jaką uprawiał Halecki, traktowała poważnie chrześcijaństwo jako czynnik kulturotwórczy.

Następnie M. Adrusieczko odniósł się do pytania mgra Łażewskiego i stwierdził, że można przyjąć, iż J. Ostrowski uwzględniał w swoich dziejach filozofii XX wieku tomizm łączony z fenomenologią. W jego przeglądzie XX-wiecznych nurtów filozofii bowiem znalazła się uwaga o książce Karola Wojtyły, zatytułowanej *Osoba i czyn*, którą to pozycję Ostrowski cenił właśnie za próbę połączenia fenomenologii z tomizmem.

Na tym dyskusję zakończono, prowadzący podsumował posiedzenie sekcji i podziękował wszystkim za udział w konferencji.

MAGDALENA SAGANEK, MAGDALENA PŁOTKA

**SPRAWOZDANIE Z MIĘDZYNARODOWEJ KONFERENCJI
NAUKOWEJ *STAN BADAŃ NAD FILOZOFIĄ POLSKĄ*
POŚWIĘCONEJ PROF. WIKTOROWI WĄSIKOWI
W 50. ROCZNICĘ ŚMIERCI**

W dniu 16 maja 2013 roku na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa pt. *Stan badań nad filozofią polską*. Konferencja została zorganizowana przez Katedrę Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej dla uczczenia 50. rocznicy śmierci prof. Wiktora Wąsika, pierwszego kierownika katedry Historii Filozofii ATK, organizatora studiów historyczno-filozoficznych na naszej Uczelni.

Po uroczystym otwarciu konferencji, w pierwszej części obrad, którą prowadziła dr Magdalena Płotka, wystąpiło troje prelegentów. Jako pierwszy wystąpił dr Tomasz Mróz (Uniwersytet Zielonogórski), który zaprezentował referat pt. *Wiktor Wąsik wobec współczesnych sobie fenomenów w filozofii polskiej*. Dr Mróz przedstawił w nim treść pisanych przez Wąsika recenzji podręczników do historii filozofii. Prelegent zwrócił uwagę na koncepcję historii filozofii Wąsika, według którego rolą studiowania historii filozofii jest uzyskanie porządku i ja-

ności myśli. Następnie referat pt. *Z dziejów polskiej antropologii średniowiecznej. Aporie: dusza, intelekt, ciało* przedstawiła dr hab. Wanda Bajor, prof. KUL. W referacie omówiła problematykę stosunku duszy do ciała w koncepcjach wybranych krakowskich filozofów żyjących w XV wieku. Prelegentka pokazała, że krakowscy mistrzowie często nie akceptowali arystotelesowskiego rozwiązania tego problemu. Ostatnim prelegentem był dr hab. Mariusz Grygianiec, prof. UW, którego wystąpienie pt. *Stanowisko Anioła Dowgirda wobec wybranych idei Kanta*, stanowiło zestawienie poglądów autora *Krytyki czystego rozumu* oraz Dowgirda. Prelegent podkreślał głównie różnice w ich koncepcjach, między innymi, zwrócił uwagę na odmienne ujmowanie przez nich czasu i przestrzeni. W przeciwieństwie do Kanta, Dowgird przypisywał im istnienie rzeczywiste. Po wystąpieniach wszystkich prelegentów odbyła się dyskusja, podczas której padło wiele interesujących pytań.

Pierwsze pytanie skierowane zostało do prof. W. Bajor. Mgr Michał Rogalski (UW) zadał pytanie dotyczące koncepcji aktywności duszy po śmierci oraz jak owa aktywność ma się do koncepcji czyśćca. Profesor odpowiedziała, że podczas swoich badań nad antropologią średniowieczną nie spotkała się z koncepcjami dotyczącymi aktywności duszy po śmierci i ewentualnym przebywaniem duszy w czyśćcu. Kolejne pytanie zadane przez dr M. Płotkę również do prof. W. Bajor dotyczyło teorii stosunku duszy do władz. Czy w koncepcji Benedykta Hessego władze duszy są realnie różne od niej samej? Prelegentka odpowiedziała, że w ramach tej koncepcji uznaje się to, że organy zmysłowe nie są związane z duszą, a tylko czasami intelekt pojawia się jako instrument. Ze strony dr M. Płotki padło kolejne pytanie, czy w filozofii Benedykta Hessego występuje prócz powołania się na brzytwę Ockhama dodatkowe uzasadnienie tezy, zgodnie z którą władze duszy nie różnią się między sobą realnie. W. Bajor wyjaśniła, że Benedykt Hesse twierdzi, że istnieje jedynie różnica myślna, lecz nie realna. Zdaniem profesor Wandy Bajor wspomniani wcześniej myśliciele podążają za nominalizmem oraz są zwolennikami koncepcji Burydana, z czym zgodziła się dr Płotka. Kolejne pytanie skierowane zostało do prof. M. Grygiańca i dotyczyło rozróżnienia rodzajów rzeczywiście-

ści dokonanego przez Anioła Dowgirda. Profesor wyjaśnił, że Anioł Dowgird opisuje rzeczywistość, wykorzystując pojęcie przestrzeni rozciągłej. Zdaniem prelegenta, z pojęcia przestrzeni rozciągłej Anioł Dowgird konstruuje pojęcie przestrzeni, rozciągłości matematycznej, abstrakcyjnej. Kolejne pytanie, jakie padło podczas dyskusji, zadał dr Tomasz Mróz i również skierowane zostało do prof. M. Grygiańca. Pytanie dotyczyło wyjątkowości Anioła Dowgirda, o jakiej w swoim wystąpieniu wspominał prof. Grygianiec. Na jakiej podstawie prof. Grygianiec twierdzi, że Anioł Dowgird jest „najbardziej filozoficznym umysłem wśród naszych oświeceniowców”? Prelegent wyjaśnił, że według samego Dowgirda prawdziwy filozof jedynie kontempluje, ale nie działa. Zdaniem prelegenta Dowgird różni się od innych filozofów oświeceniowych tym, że nie był aktywny na polu różnych dziedzin, a jedynie kontemplował wiedzę. Według prof. Grygiańca, Anioł Dowgird był filozofem w „starym stylu” w porównaniu do innych myślicieli oświeceniowych, takich, jak Stanisław Staszic, Hugo Kołłątaj czy późniejszy pozytywista Aleksander Świętochowski. Podsumowując swoją wypowiedź, autor referatu zarysował osobowość Anioła Dowgirda. Zdaniem prof. M. Srygiańca Dowgird był „okropnym” mówcą, lecz w swoich tekstach wykazywał ogromną umiejętność posługiwania się piórem. Prof. Grygianiec, chcąc zachęcić do poznania bliżej twórczości Anioła Dowgirda powiedział: „Kto sięgnie do tekstów Dowgirda, nie dozna uszczerbku intelektualnego”.

W drugiej części obrad plenarnych miały miejsce referaty gości zagranicznych. Jako pierwszy, wystąpił ks. doc. Andrej Slodička (Uniwersytet Preszowski, Słowacja), który przedstawił referat, zatytułowany *Prinos polskej filozofie pre filozofickú reflexiu na Slovensku (Wkład polskiej filozofii do refleksji filozoficznej na Słowacji)*. Przykładem, który szczegółowo omówił ks. doc. Slodička, była działalność ks. prof. Czesława Bartnika z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, pod którego kierunkiem wykształciło się wielu dzisiejszych wykładowców filozofii, szczególnie tych, związanych z wydziałami teologicznymi. Mówca podkreślił, że ks. prof. Bartnik jako filozof reprezentował klasyczną wersję personalizmu chrześcijańskiego i w nim starał się kształtować swoich uczniów. W ramach dyskusji prowadzący tę

część obrad prof. Artur Andrzejuk dodał, że ks. Bartnik, jako z kolei uczeń ks. prof. Wincentego Granata, wybitnego polskiego teologa dogmatycznego, prowadził także „słowackie” doktoraty z zagadnień teologicznych w ujęciu swego mistrza.

Następnie zostały wygłoszone referaty dwojga polskich badaczy mieszkających i działających w polskich ośrodkach emigracyjnych. Dr Joanna Pyłat z Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie (Wielka Brytania) w referacie pt. *Europejski wymiar dorobku filozoficznego PUNO* zarysowała wieloaspektowy wymiar udziału filozofów w działalności PUNO oraz udział polskich filozofów w budowaniu kultury filozoficznej w Europie i Ameryce. W pierwszym okresie funkcjonowania Uniwersytetu głównym autorytetem w dziedzinie filozofii był prof. dr hab. Adam Żółtowski – wykształcony w Berlinie, Heidelbergu, Monachium oraz na Uniwersytecie Jagiellońskim, heglista, znawca idealizmu niemieckiego. Żółtowskiego niemal od początku wspierali dr Wiesław Strzałkowski, który w tym okresie prowadził zajęcia z historii filozofii, oraz dr Czesław Lejewski – znany w Anglii polski logik (przedstawiciel szkoły lwowsko-warszawskiej), uczeń Jana Łukasiewicza, Karla Poppera i Willarda V. O. Quine’a, na co dzień związany z Manchester University. Po śmierci prof. A. Żółtowskiego rolę wybitnego poprzednika przejął na PUNO (podejmując się organizacji kursów i egzaminów z filozofii) prof. W. Strzałkowski, nieprzerwanie wspierany przez dr. Cz. Lejewskiego. Z czasem z Uniwersytetem związali się także inni filozofowie, również spoza Wielkiej Brytanii. Większość z nich działała równocześnie na uczelniach brytyjskich lub amerykańskich, dlatego w pewnym sensie – ogólnosiwiatowym) wymiarze dorobku filozoficznego PUNO.

Dr Marek Prokop, wieloletni kierownik Działu Rękopisów Biblioteki Polskiej w Paryżu, reprezentujący Centre de Recherche Philosophique, Saint Thomas d’Aquin (Francja) w referacie pt. *Filozofia Tomasa z Krakowa* zaprezentował sylwetkę mało znanego polskiego mistrza Uniwersytetu Paryskiego. Tomasz z Krakowa urodził się w 1360 roku w okolicach Krakowa, a zmarł w Paryżu po 1416 roku. Ocalał po nim zaledwie jeden rękopis, który znajduje się w Bibliothèque Nationale de

France, (ms. lat. 16408). Zachował się ponadto list Tomasza do króla Władysława Jagiełły z 1416 roku oraz dwie wzmianki o uczestnictwie w synodzie paryskim (1413-1414). Teksty te opracował w Paryżu Zenon Kałuża (*Témoignage de Thoma de Cracovie, Recherches de théologie ancienne et médiévale* 43 (1976), 238-255). Dodatkową trudność w ustaleniu poglądów filozoficznych Tomasza z Krakowa stanowi permanentne mylenie go w literaturze przedmiotu z Mateuszem z Krakowa, niemniej można – zdaniem dr. Marka Prokopa – wskazać na pewne przekonania doktrynalne Tomasza z Krakowa.

W tej części obrad plenarnych wystąpili ponadto: dr hab. Paweł Polak (Uniwersytet Papieski Jana Pawła II) z referatem pt. *Stan badań nad polską filozofią uprawianą w kontekście nauk przyrodniczych we Lwowie do roku 1939* oraz dr M. Płotka, która przedstawiła referat pt. *Koncepcja woli w ujęciu Pawła z Worcestera*.

Po przerwie obrady prowadzone były w trzech równoległych sekcjach. W sekcji pierwszej swoje wystąpienia wygłosili: mgr Karolina Ćwik (UKSW) – *Jakuba z Paradyża twórca dopowiedź na kryzys scholastyki*, mgr Konrad Szocik (Uniwersytet Jagielloński) – *Polemika polskich tomistów z „obrazoburczą” filozofią współczesną na przełomie XIX i XX wieku*, dr Andrzej Nowik (UKSW) – *Specyfika filozofii politycznej Sebastiana Petrycego z Pilzna* oraz Bartosz Owczarek (student UKSW) – *Znaczenie koncepcji palingenezy dla mesjanizmu polskiego w twórczości Wincentego Lutosławskiego*.

Pierwsze pytanie w tej części konferencji padło ze strony mgr. Michała Rogalskiego do mgr. Konrada Szocika i dotyczyło argumentów tomistów polskich, którzy polemizowali z kantyzyzmem i neokantyzyzmem. Mgr Szocik wyjaśnił, że polscy tomiści zarzucali kantystom przyjęcie postawy idealistycznej, w której podkreśla się czynną rolę rozumu w konstytuowaniu świata. Kolejne pytanie skierowane zostało do Bartosza Owczarka. Michał Rogalski zapytał, czy wedle koncepcji Wincentego Lutosławskiego duch pokutujący może wybrać rzeczywistość oraz czy duchy „kłócą się” o rodziców, których mogą wybrać. B. Owczarek wyjaśnił, że duchy nie komunikują się i są podrzędne wobec idei. Według prelegenta, duchy w koncepcji Lutosławskiego nie zazdroszczą, a wybór ciała i rodziny nie jest istotny. W ramach posze-

zenia swojego referatu prelegent uzupełnił kwestię spójności filozofii Wincentego Lutosławskiego. Zdaniem Bartosza Owczarka filozofia Lutosławskiego była spójna w tym sensie, że opierała się na filozofii mesjanistycznej. Dodał również, że w koncepcji Lutosławskiego upośledzenie fizyczne lub psychiczne spowodowane jest złym postępowaniem duchów poza ciałem. Kolejne pytanie dotyczyło referatu dr. Andrzeja Nowika. Profesor Wanda Bajor zainteresowana była wyjaśnieniem kwestii krytyki Sebastiana Petrycego wobec Arystotelesa i jego poglądów dotyczących ustroju demokratycznego. Zdaniem dr. Nowika zarzuty Petrycego wobec Arystotelesa związane są z niedostateczną krytyką demokracji przez Stagirytę.

Sekcję drugą, którą moderował dr Michał Zembrzuski (UKSW), zainaugurował referat prof. UKSW dr. hab. Tadeusza Klimskiego pt. *Mieczysława Gogacza uwagi o filozofii polskiej*. Ponadto w tej sekcji wystąpili: mgr Jarosław Gałuszka (UKSW) – *Mieczysława Gogacza ujęcie Boga w polemice z innymi polskimi szkołami*, dr Izabella Andrzejuk (WSSMiA) – *Człowiek i kontemplacja. Antropologiczne podstawy poznania Boga w rozumieniu Aleksandra Żychlińskiego* oraz mgr Marcin Andrusieczko (UKSW) – *Tomizm konsekwentny. Próba przedstawienia*.

W trzeciej sekcji prowadzonej przed dr. Witolda Płotkę (UG) wystąpili: dr Piotr Surma – *Teoria wielości rzeczywistości Leona Chwistka*, dr Maciej Dombrowski (Uniwersytet Wrocławski) – *O późnej filozofii Stanisława Ignacego Witkiewicza*, mgr Małgorzata Stawarz (UP JPII) – *O filozofujących fizykach w krakowskim ośrodku naukowym w I połowie XX wieku* oraz dr Anna Kazimierczak-Kucharska (UKSW) – *Etyka perfekcjonistyczna w poglądach Henryka Elzenberga*.

Po przerwie w godzinach popołudniowych uczestnicy konferencji kontynuowali obrady w sekcjach. W czwartej sekcji swoje wystąpienia przedstawili: prof. Artur Andrzejuk (UKSW, PUNO) – *Filozofia na Polskim Uniwersytecie na Obczyźnie w latach 1939-1990*, dr Witold Płotka (Uniwersytet Gdański) – *Spór realizmu z idealizmem w fenomenologii polskiej na tle filozofii współczesnej*, dr Michał Zembrzuski (UKSW) – *Recepcja arystotelizmu w Polsce oczami Wiktora Wąsika*, mgr Anna Kasperek (Uniwersytet Jagielloński) – *Etyka Henryka El-*

zenberga oraz mgr Dariusz Puścian (UKSW) – *Refleksje na temat niezależności w koncepcji etycznej Tadeusza Kotarbińskiego*.

Pierwsze pytanie, jakie padło podczas dyskusji w tej części konferencji, dotyczyło etyki Tadeusza Kotarbińskiego. Ze strony pytającego padł zarzut wobec tezy ogłoszonej przez mgr. Dariusza Puściana, że etyka Kotarbińskiego jest etyką chrześcijańską, a taką nie może być, ponieważ nie jest związana z żadną religią, lecz głównie z metodologią pozytywistyczną sięgającą do pierwiastków moralnych. Prelegent wyjaśnił, że określenie etyki Kotarbińskiego etyką chrześcijańską jest konkluzją. Według niego, etyka Kotarbińskiego jest etyką chrześcijańską, ponieważ opiera się na miłości bliźniego, a owa miłość wypływa z tradycji chrześcijańskiej. Ze strony mgr Anny Kasperek padło pytanie do mgr. Dariusza Puściana: czy etyka niezależna Tadeusza Kotarbińskiego była obroną przed komunizmem? Zdaniem mgr. Puściana, rola Kotarbińskiego w okresie powojennym jest dyskusyjna, a jego postać bardzo kontrowersyjna. Prelegent wyjaśnił, że w pewnym stopniu etyka niezależna była obroną przed systemem komunistycznym, a cała działalność Kotarbińskiego opierała się na pomocy ludziom.

W piątej sekcji, moderowanej przez dr. T. Mroza (Uniwersytet Zielonogórski), swoje referaty przedstawili: dr Tomasz Knapik (AWF Katowice) – *Historia filozofii polskiej a tożsamość narodowa*, dr Piotr Ziemiński (UW) – *Franciszek Krupiński – naukowe próby interpretacji dziejów*, mgr Anna Krajcska (UKSW) – *Teoria kosmologii w tekstach Kazimierza Waisa – próba rekonstrukcji* oraz ks. mgr Łukasz Pałubicki (UKSW) – *Rola filozofii w teologii według przedstawicieli szkoły lubelskiej*.

W szóstej i ostatniej sekcji konferencji, którą prowadziła dr Magdalena Płotka, wystąpili: dr Wiesława Sajdek (KUL) – *Stan badań nad filozofią Józefa Marii Hoene-Wrońskiego*, dr Wojciech Wierzejski (UKSW, Wyższa Szkoła im. Jańskiego w Warszawie) – *Historia koła krakowskiego – suplement do historii filozofii polskiej*, mgr Michał Pawełczyk (Uniwersytet Śląski) – *Marian Przełęcki – w obronie metafizyki – próba interpretacji* oraz ks. dr Adam Filipowicz (UKSW) – *Dydaktyka filozofii w Wyższym Seminarium Duchownym w Łomży*.